

Kivistön koulun arvot - täydentävä tarkastelu

28.1.2014 Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy

Vantaan kaupunki on pyytänyt täydennystä vuonna 2013 laadittuun Kivistön koulun rakennushistorian selvitykseen. Lisäkysymykset koskivat rakennuksen ja tontin arvoja sekä suhdetta ympäristöön. Lisäksi kaivattiin lyhyttä vertailua aikakauden säilyneisiin esimerkkeihin ja erityisesti Vantaan vastaaviin kohteisiin.

Vertailuaineisto

Koska Vantaan ja Espoon koulurakentamisesta ei ole käytettävissä koottua vertailuaineistoa, tarkastellaan aikakauden koulusuunnittelua tässä Leena Makkosen laatiman, Helsingin koulu-rakentamista käsittelevän selvityksen pohjalta. Lisäksi lähteinä ovat Vantaan moderni rakennuskulttuuri 1930-1979 -inventointi (Eskola 2002) sekä toimistomme laatimat rakennus- ja ympäristöhistorian selvitykset (Karamalmin koulun RHS, Helsingin Steiner-koulun RHS, Itä-Hakkilan päiväkodin RHS, Botbyn ruotsinkielisen koulun RHS:t sekä Vantaan 1960-1970-luvun lähiöiden yleisselvitykset, mm. Kaivoksela).

Kivistön koulu osana pääkaupunkiseudun rakentamista

Kivistön koulu on suunniteltu ja rakennettu 1960-luvun vaihteessa. Pääkaupunkiseudulla kausi oli vilkasta koulurakentamisen aikaa. Myös koko Suomessa koulujen osuus julkisesta rakentamisesta oli esim. vuonna 1958 yli puolet. 1950-1960-luvuilla Helsinkiin rakennettiin lähes 70 uutta koulua. Suunnittelijoiden kärkeä edustivat arkkitehdit Jorma Järvi ja Osmo Sipari. Kouluarkkitehtuurissa alkoi 1950-luvun lopulla korostua pyrkimys tarkoituksenmukaisuuteen ja selkeyteen. Aikakauden koulujen suunnittelu tapahtui funktionalismin hengessä ja rakennuksia leimasi selkeäpiirteinen jaottelu toiminnaltaan erityyppisiin osiin. Perinteisten rapattujen julkisivujen tilalle tulivat puhtaaksi muuratut punatiilipinnat, Minerit-levyverhoukset ja yhtenäiset nauhaikkunat. Aikaisempien vuosikymmenten tyyppilisten, useampikerroksisten rakennusten tilalle tulivat matalat, 1-3-kerroksiset koulut. Katsottiin, että matalassa koulu-rakennuksessa oli helppo orientoitua, lisäksi yhteys pihalle oli välittömämpi. Järven ja Siparin mukaan matalampi koulurakennustyyppi soveltui erityisesti esikaupunkialueille.

Arkkitehtuurin ominaispiirteet

Kivistön koulurakennus edustaa tilarakenteeltaan 1950-luvulla käyttöön otettua solukoulua ja ajalleen ominaista, uudenlaista, matalaa koulutyyppiä. Kuten aikakauden koulujen suunnittelua yleensä, rakennusta leimaa selkeäpiirteinen jaottelu toiminnaltaan erityyppisiin osiin. Koulun arkkitehtuuri edustaa ajalleen tunnusomaista, rationaalisuuteen ja selkeyteen pyrkivää suuntausta. Materiaalivalikoima puupinnoista ja punatiilestä aina Minerit-levyyn ja arkkitehdin toivomaan puhdasvalubetoniin muistuttaa useita muita aikakauden koulurakennuksia.

Vertailu Vantaalla säilyneisiin aikalaisiin

Vantaalla on säilynyt muutamia vastaavia, aikakaudelle tyypillisiä kouluja. Verrattuna 1950-luvulle ominaisiin yksinkertaisiin, rapattuihin koulurakennuksiin seuraavan vuosikymmenen koulut ovat Vantaalla hieman yksilöllisempiä. Varsinkin niinkään Veikko Nortomaan suunnittelema Kuusikon ala-aste (1963-64) ja Göran Malmströmin piirtämä Myllymäen yläaste (1965-66) muistuttavat Kivistön koulua sommittelultaan, joskin kattomuodot ja yksityiskohdat edustavat näissä jo vahvemmin 1960-lukua. Vaikka Kivistön koulua ei voida pitää ainutlaatuisena rakennuksena, 1960-luvun alkupuolen koulut ovat kaupungissa varsin harvalukuisia.

Ympäristön erityispiirteet

Kivistön koulun kohdalla poikkeuksellinen piirre oli vielä 2000-luvulle asti säilynyt metsäinen ympäristö. Kivistön koulun tontti on poikkeuksellisen hieno, ja rakennuksen suhde silokallioon on luonteva. Pihaa jäsentävät tien puolella pienet mutta näkyvät tasoerot sekä puuryhmät ja -rivit, joiden ansiosta avaraan ympäristöön muodostuu pienempiä leikkiin ja liikuntaan sopivia pihalueita. Puusto myös rajaa koulualuetta. Länsi- ja pohjoispuolelta koulua ympäröivät matalat rakennukset kehystävät kokonaisuuteen kuuluvaa asuinvyöhykettä. Koulun takana onkin vielä jäljellä istutuksia ym. piirteitä, jotka viittaavat yksityisempään ympäristöön.

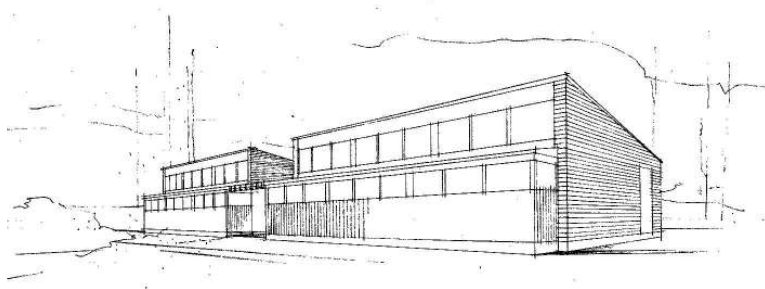
Koulun kohdalla ei voine puhua kaupunkikuvasta vaan pikemminkin suhteesta maaseutumaiseen maisemaan, jossa kahtena läheisenä kiintopisteenä ovat olleet kirkko ja koulu. Selvityksen tekohetkellä koulun lähiympäristö on jo muutostilassa, ja näkymät koulun pihalta ovat muuttuneet tunnistamattomiksi. Sen sijaan näkymäakseli tieltä koululle länteen on tärkeä.

Tyypillisuus, laatu ja säilyneisyys

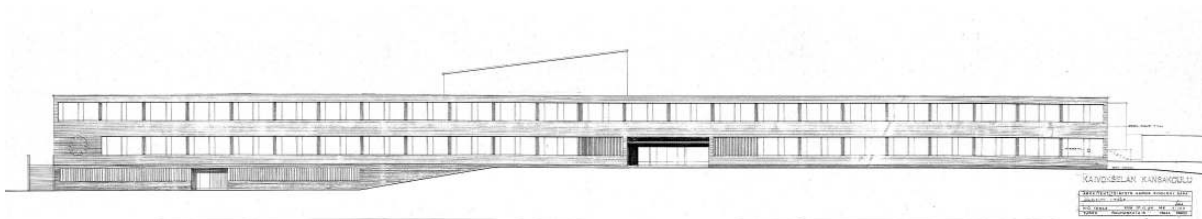
Yhteenvetona Kivistön koulun arvoista todetaan, että kyseessä on ajalleen tyypillinen, varsin laadukasta ja harkittua arkkitehtuuria edustava ja kohtuullisen hyvin säilynyt, alkuperäiskäytössä pysynyt rakennus.

Jorma Järven suunnittelema Kulosaaren yhteiskoulu. 1955. Tiiltä on käytetty niin julkisivuissa kuin sisätiloissakin. Ikkunasommittelu muistuttaa Kivistön koulun voimistelusalin julkisivua. Kuva "Sankaruus ja arki. Suomen 50-luvun miljö".

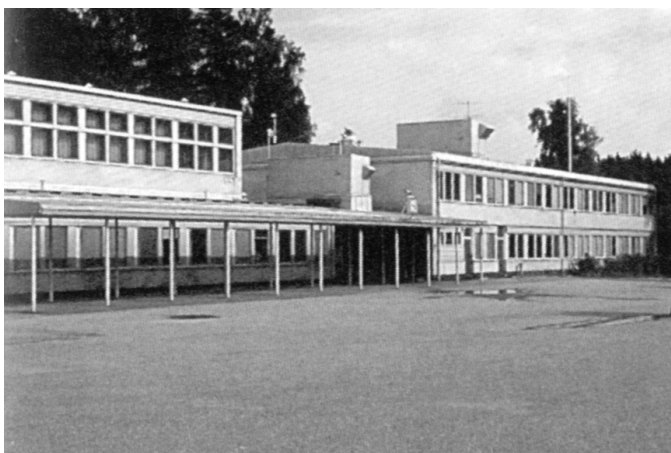
Karamalmin koulun lisärakennus (verstaas), Espoo. Piirustukset Hilding Ekelund. 1960-1961, SRM Materiaalivalikoima muistuttaa Kivistön valintoja.

Kaivokselan koulu. Matala, rinteeseen porrastuva koulu 1960-luvun puolivälistä. Ikkunanauhasommittelu muistuttaa Kivistön koulua, mutta pääasiallisena julkisivumateriaalina on kahitiili.

Kuusikon ala-asteen koulun kokonaisuuteen kuuluvat useat matalat rakennukset. Bing maps.

Myllymäen yläaste. Kuva "Vantaan moderni rakennuskulttuuri 1930-1979"